

Управління культури і туризму
Черкаської обласної державної адміністрації
КЗ „Обласна універсальна наукова
бібліотека імені Тараса Шевченка”
Черкаської обласної ради

Соціальне партнерство – шлях до успішного функціонування бібліотек :
методичні поради / КЗ „ОУНБ імені Тараса Шевченка” / уклад.
Н. Д. Вітавська. – Черкаси, 2011. – 12 с.

Соціальне партнерство – шлях до успішного функціонування бібліотек

(Методичні поради)

Черкаси 2011

Підготувала:
Редактор
Відповідальна за випуск
Комп'ютерний набір

Н. Д. Вітавська
Г. С. Круглякова
К. С. Бугаєнко
Г. П. Степаненко

У сучасних соціально-економічних умовах розвитку суспільства стрімко зростає роль соціального аспекту бібліотечної діяльності. Бібліотека є тим закладом, якому притаманно консолідувати громадськість щодо вирішення соціально значущих проблем.

Одним із прогресивних напрямків взаємодії бібліотек з різними структурами та користувачами є соціальне партнерство, яке дозволяє їм як позиціонувати свої інтереси серед місцевої громади, так і враховувати інтереси її членів.

Соціальне партнерство історично ґрунтується на традиційній взаємодії бібліотек з іншими установами й закладами для проведення спільних заходів.

Багатоаспектний характер соціального партнерства дозволяє класифікувати його види залежно від цілей і напрямків. Зокрема громадянське партнерство (взаємодія з органами місцевої влади), з освітніми, закладами культури, ЗМІ, громадськими організаціями (творчими спілками, товариствами тощо), економічне партнерство (взаємовигідне співробітництво з підприємствами, бізнес-структурами, приватними підприємцями), з релігійними громадами і конфесіями, професійне партнерство (взаємодія бібліотек) тощо.

Важливим чинником взаємодії з владними структурами залишаються ПЦРІ, де повинні накопичуватись документи органів влади та місцевого самоврядування, матеріали, які висвітлюють їх діяльність, надаватися доступ до місцевої нормативно-правової інформації, створюватися фактографічні бази даних із соціальних, правових, економічних питань, проблем місцевого самоврядування, соціокультурного розвитку регіону, готуватись аналітичні добірки, які створюватимуться на основі текстових фрагментів документів.

У бібліотеках, що мають комп'ютери з підключенням до Інтернету, мають створюватися відповідні електронні бази даних, забезпечуватись надання інформації в режимах звичайного і віддаленого доступу, здійснюватись інформаційно-правове консультування населення та представників адміністративних та суспільно-політичних структур. Доцільно пропонувати списки сайтів, що висвітлюють співпрацю бібліотек і органів влади.

Донести масив інформації до користувача на його конкретний запит можна, створивши в бібліотеках інформаційно-ділове бюро „Місьцеве самоврядування: законодавство, інформація, консультації”, яке має поповнюватись текстовою інформацією та портфоліо за різною тематикою, як: „У міській (районній) раді”, „Соціальне інформування”, „Нове в пенсійному законодавстві”, „Земельне законодавство та земельні реформи”, інші.

Партнерство бібліотеки і органів державної влади та місцевого самоврядування може знаходити своє відображення у створених при бібліотеках громадських приймальнях, як центрів збору і аналітичної обробки наказів виборців, проведення соціологічних досліджень громадської думки з проблем місцевого самоврядування, круглих столів, зустрічей кандидатів у депутати з виборцями, інформації для громади в період виборчих кампаній тощо. Результатом вищезазначеної діяльності може стати проведення районної (міської) конференції „Бібліотеки і місцеві органи влади” за участю представників влади районного (міського) рівня, голів сільських рад, бібліотечних працівників, представників громадськості, ЗМІ.

В бібліотеках, де функціонують Інтернет-центри (ІЦ) та є комп'ютери з доступом до Інтернет, можуть відкриватися культурно-просвітницькі центри „Добробут громади”. В них користувачі зможуть ознайомитись з новинами свого регіону, завітавши на сайти органів влади різного рівня, ознайомитись з напрямками та діями місцевих органів управління з різних питань, задати Інтернет-запитання керуючому складу свого регіону.

Про соціальну значимість бібліотек має свідчити і той факт, що інформація про бібліотечні події розміщується на сайтах місцевих органів влади. Тут бібліотеки можуть розміщувати списки сайтів про свій регіон, інформацію про їх участь у конкурсах та проектах, про проведення зустрічей з цікавими людьми, засідань клубів за інтересами тощо.

Реальними партнерами бібліотек є відділи та служби виконкомів: юстиції, у справах неповнолітніх, сім'ї та молоді, соціального захисту населення, зайнятості, охорони здоров'я тощо.

Систематична інформаційна допомога цим структурам спонукає залученню їхніх представників до проведення різноманітних просвітницьких заходів, спрямованих на правове виховання населення, профілактику правопорушень, популяризацію здорового способу життя, профорієнтацію молоді та інші. Це можуть бути лекторії „Ми і закон”, правовий всеобуч для користувачів „Конституція України – фундамент держави і прав людини”; зустрічі юристів з читачами та організація інформаційної зони „Юрист консультує” в громадських приймальнях, що діють при бібліотеках тощо.

Дивлячись на соціальне партнерство як на ефективну територіальну бібліотечну стратегію, слід приділяти певну увагу економічному співробітництву з органами влади. Бібліотеки, залучаючи громадськість, мають довести владним структурам необхідність підтримки розвитку бібліотек, фінансування її діяльності. Це можна здійснити шляхом опублікування відкритого листа до керівників регіону від читачького активу, в якому має

йтись про вирішення тієї чи іншої бібліотечної проблеми; можуть це бути і виступи на радіо, по телебаченню.

В практиці роботи бібліотек у повному об'ємі повинен використовуватись такий напрямок як цільова фінансова підтримка проектної діяльності. Це можуть бути муніципальні (місцеві) гранти, або допомога в співфінансуванні бібліотечних міжнародних програм, як „Бібліоміст”, „LIAP”, малих грантів для розвитку і взаємодії місцевих громад, що оголошені різними благодійними фондами.

Як економічне партнерство широке розповсюдження набуває: виконання бібліотеками соціально-творчих замовлень, надання бібліографічних довідок, інформації за темами замовника, проведення Днів інформації, Днів спеціаліста та ін.

Залучення до співпраці громадських організацій особливо важливе для позиціонування бібліотек як центрів місцевої громади. Різноманітними мають бути форми їх співробітництва: спільне проведення заходів, надання приміщень й аудиторій, інформаційне забезпечення їх керівників та активу. Задля сприяння реалізації творчих здібностей особистості, задоволення духовних потреб, самоосвіти необхідно активізувати діяльність та більше популяризувати і створювати при бібліотеках нові клуби, об'єднання за інтересами, творчі гуртки, літературно-мистецькі вітальні.

Плідною має стати співпраця бібліотек з етнічними об'єднаннями: росіян, поляків, євреїв, білорусів тощо. Це – участь етнічних громад у масових бібліотечних заходах, допомога у комплектуванні фондів виданнями національними мовами. Змістовною формою такої співпраці можуть стати центри культури різних народів, як центр „Україна – Росія” тощо. Участь бібліотек у роботі таких центрів може заключатись в наданні вебліографічних тематичних списків, пошукова робота по збору інформації про історію етнічних об'єднань на тій чи іншій території регіону. В цій діяльності доцільно організувати перегляди літератури „Ми – одна сім'я”, цикли інформаційних повідомлень „.....культура і Черкащина: традиції і відкриття”, вечори-зустрічі „Про Росію (Вірменію ...) з любов'ю” та інші.

У роботі бібліотек з патріотичного виховання населення надійними партнерами є ветеранські організації, ради ветеранів Великої Вітчизняної війни, воїнів-афганців.

Особливо емоційними і виховними є спільні заходи до Дня Перемоги, Дня виводу військ з Афганістану, залучення до участі в них учасників бойових дій, свідків воєнного лихоліття. За спогадами воїнів-афганців можна

створити рукописну книгу „Афганське досє”, проводити вечори-зустрічі „Відлуння афганських гір” та ін.

Співпраця з екологічними службами і організаціями дає можливість бібліотекам отримувати літературу відповідної тематики, залучати до бібліотечних заходів фахівців-екологів. Бібліотеки мають співпрацювати з місцевими екологічними лігами, інспекціями екологічної безпеки, товариствами охорони довкілля. Результатом такої роботи можуть стати конкурси з формування екологічної культури населення, проведення конкурсних творчих робіт „Селище моє – квітучий сад”, природоохоронних акцій „Зустрічай з любов'ю пташині зграї”, „Допоможи їм взимку вижити в лісі”, „Збережемо первоцвіт” та ін.

Соціальне партнерство бібліотек з центрами здоров'я, медичними закладами допомагатиме у популяризації здорового способу життя, профілактиці шкідливих звичок, захворювань на СНІД. Бібліотеки стають постійними учасниками інформаційно-пропагандистських акцій „Анти СНІД”, круглих столів, дискусій та інших заходів, які проводяться у межах загальнодержавних, обласних, місцевих цільових комплексних програм („Турбота”, „Здорова сім'я” та ін.). В цьому напрямку спільно з Центрами здоров'я доцільно провести: тиждень „Інформованість – фактор здоров'я”, День здоров'я „Шкідливі звички – як їх позбутися”; ознайомлення користувачів з сайтами та інформацією, що має там місце, в інформаційних куточках слід розмістити вебліографію по темі.

Традиційними партнерами бібліотек залишаються освітні заклади, яким так необхідна інформаційна підтримка навчального процесу, інформування викладацького складу, обслуговування учнів, студентів.

Бібліотечні працівники, співпрацюючи з відділами освіти, до педагогічних конференцій, нарад можуть: проводити в ІЦ дні викладача „Використання інформаційних технологій у формуванні педагогічної культури вчителя”, „Бібліотека. Освіта. Інтернет”; підготувати виставки-консультації „Бібліотеки на допомогу навчальному процесу”, в ІЦ провести навчання педагогів та учнів з методики здачі тестів та заяв до вступу у ВНЗ в режимі on-lain. В ЦБ варто створити інформаційний центр „Абітурієнт”.

Викладачі і студенти філологічних факультетів можуть стати помічниками бібліотекарів у презентаціях літературних творів місцевих авторів, що організовуються бібліотеками.

Разом з відділами освіти, культури бібліотеки можуть започатковувати, або ставати ініціаторами акцій, спільних проектів, програм як загальноміської акції „Відомі люди міста – в підтримку книги і читання”, фестивалю „Пре-

са і книга...” (Черкащини, Уманщини, Чернобаївщини і т. д.), до якого слід також залучити місцеві видавництва, видавців, літераторів. Велике коло соціальних партнерів можна задіяти в розробці та реалізації цільових бібліотечних програм, а саме: „Місто (село) читає дітям”, акції „Подаруй бібліотеці книгу” тощо.

Відродженню духовності сприяє соціальне партнерство бібліотек і православної церкви. У бібліотеках є немало можливостей для розвитку цього напрямку: обмін літературою і бібліографічною інформацією, проведення спільних святкових заходів (наприклад, Дня слов'янської писемності і культури). В районах та містах є центри християнської освіти, які проводять православні уроки і можуть надавати бібліотекам літературу для організації виставок „З джерел нашої духовності”, „Під захистом господньої любові”, організуються безкоштовні поїздки краєзнавчого характеру по місцях, пов'язаних з православними святами. В бібліотеках, в межах співпраці, можна створити православну вітальню, де можуть вивчатися Біблія, історія церкви, демонструватися фільми, проходити зустрічі зі священниками, години духовності.

Взаємовідносини із засобами масової інформації – необхідна умова створення нового образу бібліотеки і привабливості її послуг. Найефективніша – співпраця з радіо, телебаченням. На радіо доцільно мати постійну рубрику „Бібліотечний калейдоскоп”, „Бібліотечні новини”, домовлятися про проведення літературної зустрічі „Книги наших авторів”, передачі про спонсорів бібліотеки „Городяни, які небайдужі до бібліотек” та ін. При наявності телестудій – презентації книг, демонстрування відеозаписів про бібліотеку, масові заходи, участі в них цікавих людей тощо. Систематичною і активною має бути співпраця з місцевими газетами, розміщення на їх сторінках інформації про діяльність бібліотеки, інформаційних списків літератури.

Соціальне партнерство бібліотек передбачає також професійне партнерство – взаємодію бібліотек різних систем і відомств. Передусім це спільні заходи з підвищення кваліфікації, участь у корпоративних проектах.

Створення спільного професійного проекту „Від об'єднання – до нового етапу розвитку” передбачає співпрацю між декількома ЦБС району, окремими публічними бібліотеками з проведення спільних заходів за участю представників місцевих органів влади, обласних методичних центрів. Проєктами можуть передбачатись загальноміські, загальнорайонні, міжрайонні конференції, наприклад: „Сучасна бібліотека: нові часи, нові проблеми і можливості”. На замовлення бібліотекарів інших систем і відомств можна планувати заняття з профмайстерності „Впровадження інформаційних тех-

нологій – вимога часу”, „Участь бібліотек у проєктах і грантах – шлях в майбутнє”, семінар „Місце і роль масової роботи в бібліотеках навчальних закладів” тощо.

Наглядним прикладом розвитку професійного партнерства є регіональні бібліотечні об'єднання – це може бути українська бібліотечна асоціація; також клуб ділових зустрічей бібліотекарів. Партнерська діяльність бібліотек різних відомств визначає загальні стратегічні напрямки бібліотечної політики регіону.

Бібліотечні працівники мають усвідомлювати, що цілями соціального партнерства є впровадження інновацій у діяльність бібліотек, здійснення соціально-значущих проєктів, адаптація до зовнішнього середовища, поповнення своїх ресурсів.

Робота з налагодження ефективного соціального партнерства бібліотек з організаціями та установами передбачає ряд умов, зокрема:

- навчання методології соціального проєктування, позиціонувати себе як структуру, що постійно розвивається, працює у випереджувальному режимі;
- оволодіння сучасними технологіями, активного діалогу з партнерами, передусім з місцевою владою: бути консультантами, намагатися зацікавити владні структури масштабними проєктами, організацією свят, громадськими акціями;
- послідовний розвиток діалогу з недержавними, особливо громадськими структурами.

Процес розвитку соціального партнерства складається з етапів:

- розробка концепції партнерства, визначення його цілей і завдань, вибір потенціальних учасників;
- здійснення аналізу внутрішніх резервів бібліотеки, визначення напрямків взаємодії соціальних партнерів;
- складання довготривалого плану заходів, які сприяють розвитку бібліотеки, взаємовигідній співпраці;
- реалізація запланованих заходів, контроль за виконанням;
- оцінка ефективності партнерства, визначення соціального ефекту, впливу співпраці на розвиток інформаційно-бібліотечної діяльності.

Договір

про партнерство Центральної міської (районної) бібліотеки

м. _____ та школи мистецтв м. _____

„_____” _____ 2011 р.

м. _____

Центральна міська бібліотека в особі директора _____, що функціонує на основі Статуту (Положення) з однієї сторони та школи мистецтв, в особі директора _____, що діє на основі Положення _____, з іншої сторони, що далі називатимуться сторони, заключили дійсний договір про:

1. Предмет договору

1. Організація роботи і проведення заходів учнями та учителями школи мистецтв у приміщенні центральної районної (міської) бібліотеки.

2. Обов'язки сторін

2.1. бібліотека забезпечує умови для організації і проведення виступів, надаючи приміщення без орендної плати, у відповідності з графіком роботи бібліотеки;

2.2. Бібліотека забезпечує інформаційну підтримку заходів у ЗМІ з метою PR-акції закладів;

2.3. Бібліотека забезпечує належний рівень дисципліни при проведенні заходів;

2.4. Сторони організують (по домовленості) зібрання належної аудиторії для заходів, концертів;

2.5. Школа мистецтв зобов'язується самостійно здійснювати розміщення, доставку потрібних їм музичних інструментів;

2.6. Школа мистецтв зобов'язується організувати концертні зустрічі згідно програм, що опубліковуються.

3. Строки дії договору

3.1. Дійсний договір вступає в силу з моменту підписання його сторонами і діє до ... .

3.2. Дійсний договір може бути пролонгований сторонами після закінчення строку дії.

4. Юридична адреса та підписи сторін

Центральна районна (міська) бібліотека:

адреса _____

тел., e-mail _____

Директор

центральної районної (міської) бібліотеки

П. І. П.

Школа мистецтв

адреса _____

тел., e-mail _____

Директор

школи мистецтв

П. І. П.

Рекомендована література

1. Михнова, И. Б. Библиотека как информационный центр для населения: проблемы и их решения / И. Б. Михнова. – М. : Либерия, 2000. – 128 с.
2. Мурашко, О. Ю. Социальное партнёрство как фактор успешной деятельности библиотек : науч.-практич. пособие / О. Ю. Мурашко. – М. : Литера, 2008. – 144 с.
3. Роль методичної служби у забезпеченні професійної компетентності бібліотекаря : матеріали II Всеукр. шк. методистів / М-во культури і туризму України; ДЗ „Нац. парлам. б-ка України”; уклад О. Зозуля. – К., 2010. – С. 6 – 21.
4. Кращі практики мобілізації внутрішніх ресурсів українських громад / Інститут успішних громад ; уряд. В. Кучереносів. – К., 2007. – С. 4 – 18.
5. Чуприна, Н. Т. Универсальная библиотека: инновационная деятельность в профессиональной практике : науч.-практич. пособие / Н. Т. Чуприна. – М.; Либерия, 2004. – 120 с.

Інтернет-ресурси

- <http://www.irkooc.ru> – сайт Іркутського коледжу культури (Соціальне партнерство бібліотек с учреждениями культуры).
- <http://www.uraleclu.ru> – сайт „Образование Урала” (матеріали про різноаспектну діяльність бібліотек).
- <http://www.libraru.ru> – сайт Російської державної бібліотеки для молоді (соціальне партнерство в діяльності бібліотек).
- <http://www.chl.kiev.ua> – сайт Національної бібліотеки України для дітей.
- <http://www.libr.rv.ua> – сайт Рівненської обласної наукової бібліотеки.
- <http://www.lacenter.org.ua> – сайт Інституту соціологічного менеджменту.

Підписано до друку 20.06.2011
Тираж 35

Видавець: КЗ „Черкаська ОУНБ імені Тараса Шевченка”
18000 м. Черкаси, вул. Байди-Вишневецького, 8
Електронна адреса: ounb@library.ck.ua
НМВ: method@nplu.org